ROLUL EDUCAȚIEI FINANCIARE ÎN PREGĂTIREA STUDENȚILOR NON-ECONOMIȘTI

THE ROLE OF FINANCIAL EDUCATION IN THE TRAINING OF NON-ECONOMIST STUDENTS

RAILEAN Veronica, dr.,
Universitatea de Stat din Moldova

RAILEAN Veronica, PhD student,
Moldova State University

ORCID: 0000-0002-1416-8707
e-mail: veronica_pvp@mail.ru

CZU: 37.01:336
DOI: 10.46727/c.v1.19-20-09-2025.p283-291

Abstract: Financial education has evolved in recent decades in response to the complexity of the economic environment and the need for individual responsibility in managing resources. The specialized literature confirms its multidimensional character: a training process, resulting in applied skills and a tool for personal and professional development. International data shows that a quarter of adolescents do not reach the minimum level of financial literacy, which emphasizes the importance of integrating financial literacy into formal education. Recent research confirms the positive, albeit variable, impact of educational programs on financial health and saving behaviors. In the Republic of Moldova, academic and institutional initiatives point to a promising, but insufficiently consolidated, direction. For non-economics students, financial literacy becomes a transversal competence with direct relevance in professions such as law, medicine, engineering or the arts. Its integration into non-economics university programs is essential for the training of specialists capable of making rational and sustainable decisions in a complex and dynamic society.
Cuvinte cheie: educație financiară, studenți non-economiști, competențe transversale

Conceptul de educație financiară a cunoscut o evoluție semnificativă în ultimele decenii, odată cu creșterea complexității mediului economic și cu accentuarea nevoii de responsabilitate individuală în gestionarea resurselor. În literatura de specialitate există mai multe definiții și abordări, care evidențiază caracterul multidimensional al noțiunii.

Educația financiară este procesul prin care o persoană dobândește cunoștințe, abilități și atitudini necesare pentru a înțelege și a gestiona eficient resursele financiare [1]. Educația financiară reprezintă un ansamblu de abilități și informații utilizabile unei persoane individuale spre a gestiona într-un mod corect și eficient resursele economice bănești [3]

Prin urmare, educația financiară poate fi conceptualizată ca:

- Proces – educația financiară este un demers formativ, prin care individul dobândește cunoștințe și competențe necesare pentru înțelegerea și gestionarea resurselor financiare.
- Rezultat – acest proces conduce la un nivel concret de alfabetizare financiară, reflectat prin cunoștințe, abilități aplicative și atitudini responsabile.
- Instrument – educația financiară devine un mijloc activ pentru dezvoltarea personală (autonomie financiară), profesională (integrare pe piața muncii) și socială (implicare civică și responsabilitate comunitară).

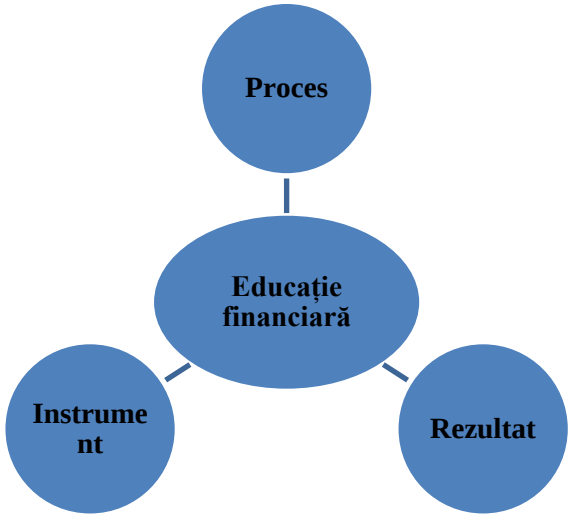

Figura 1. Educație Financiară
Sursa: elaborat de autor în baza [10]

Un argument puternic privind necesitatea alfabetizării financiare derivă din rezultatele evaluărilor internaționale. OECD-PISA desfășoară din anul 2012 un modul dedicat educației financiare, la care au participat până în prezent 38 de țări și economii. În ediția din anul 2022 s-a constatat că 26% dintre elevii de 15 ani nu ating nivelul minim de competență financiară, fiind

incapabili să aplice cunoștințele în situații reale. Elevii cu performanțe ridicate în educație financiară sunt 66% mai predispuși să economisească și 45% mai predispuși să compare prețuri înainte de a face achiziții. Disparitățile socio-economice explică 12% din variația performanței, confirmând rolul mediului familial și al accesului la resurse educaționale. Doar doi din trei elevi au fost expuși la sarcini de tip financiar în școli, ceea ce semnalează o integrare insuficientă a acestei dimensiuni în curricula generală. Aceste date reflectă nu doar nivelul redus de alfabetizare financiară al adolescenților, ci și importanța implementării unor politici educaționale coerente. Următoarea evaluare PISA privind educația financiară va avea loc în anul 2029, oferind oportunitatea consolidării cadrului curricular la nivel național [11].

Din **perspectivă teoretică**, rolul educației financiare este analizat prin mai multe paradigme:

1. Teoria capitalului uman (Becker, 1964) susține că investițiile în educație sporesc productivitatea individului, iar educația financiară este o formă specifică de capital uman care contribuie la maximizarea beneficiilor economice și sociale [2].
2. Modelul comportamental al deciziilor financiare (Thaler & Sunstein, 2008) accentuează importanța cunoașterii și a autocontrolului în luarea deciziilor, evidențiind faptul că indivizii insuficient pregătiți financiar sunt mai predispuși la supraîndatorare sau la investiții riscante [13].

În literatura de specialitate, multiple studii demonstrează că nivelul scăzut de educație financiară este corelat cu o slabă planificare a bugetului personal, cu lipsa economisirii și cu vulnerabilitatea sporită la șocurile economice (Lusardi & Mitchell, 2014) [7]. Această realitate este valabilă atât pentru populația generală, cât și pentru studenți, inclusiv cei non-economiști.

Astfel, fundamentarea teoretică a educației financiare în pregătirea studenților non-economiști se sprijină pe:

• nevoia de formare a competențelor transversale, aplicabile indiferent de domeniul profesional;

• rolul educației financiare în creșterea incluziunii sociale și economice, prin reducerea decalajelor de cunoaștere;

• importanța pregătirii pentru viața activă și responsabilitatea civică, aspecte integrate în politicile educaționale europene și internaționale.

În acest context, educația financiară devine nu doar un instrument de pregătire individuală, ci și un factor strategic pentru consolidarea rezilienței economice și sociale.

În ultimii ani, interesul pentru educația financiară a crescut considerabil, iar literatura de specialitate reflectă această tendință printr-o serie de studii comparative și analize aplicate în diferite contexte naționale și internaționale.

Un prim exemplu este articolul „Youth, money, and behavior: the impact of financial literacy programs" (2024), publicat în Frontiers in Education [6]. Lucrarea realizează o amplă revizuire narativă a programelor destinate copiilor și adolescenților, scoțând în evidență elementele care se dovedesc a fi cu adevărat eficiente: învățarea experiențială, integrarea instrumentelor digitale și implicarea părinților. Autorii insistă asupra necesității unor studii longitudinale pentru a evalua impactul real al educației financiare timpurii.

Tot în 2024, studiul „Quantifying the Causal Effect of Financial Literacy Courses on Financial Health", bazat pe datele National Financial Capability Study (SUA) [9], arată că participarea la cursuri de educație financiară are un efect pozitiv și robust asupra „sănătății financiare", măsurată prin 17 indicatori. Chiar dacă magnitudinea efectului este relativ modestă, rezultatele au valoare practică pentru elaborarea politicilor educaționale.

În ceea ce privește mediul universitar, cercetările indoneziene sintetizate în „Financial Literacy of Economics and non-Economics Students" (2020/2023) [12] compară nivelul de cunoștințe financiare între studenții de profil economic și cei din alte domenii. Concluzia este îngrijorătoare: chiar și în rândul economiștilor, nivelul de alfabetizare rămâne sub pragul optim de 70%, ceea ce evidențiază necesitatea introducerii unor cursuri de educație financiară pentru toți studenții, indiferent de specializare.

Literatura autohtonă completează fundamentarea teoretică a educației financiare. Cazacu E. R. (2021) [4], a argumentat necesitatea integrării educației financiare în sistemul educațional din Republica Moldova, oferind un cadru pedagogic multidimensional. La rândul lor, Stela Ciobu și Victoria Iordachi (ASEM, 2020) [5] au abordat provocările și perspectivele alfabetizării financiare la nivel național. Mai recent, Larisa Mistrean (2024) [8], a elaborat un studiu concentrat pe nivelul de educație financiară al consumatorilor bancari din Republica Moldova. Concluziile sale includ recomandări concrete pentru îmbunătățirea gradului de alfabetizare financiară.

Pe lângă literatura de specialitate, se remarcă și eforturile instituționale. Ministerul Educației și Cercetării a organizat în luna martie a anului 2023 primul Forum Național de Educație Financiară, unde s-au discutat bune practici și s-a evidențiat introducerea unor discipline opționale în școli, cum este „Educație socială și financiară”. De asemenea, Banca Națională a Moldovei, în parteneriat cu Expert-Grup, a lansat în anul 2024 campania „Financial Education for All”, cuprinzând lecții interactive în școli și universități, traininguri pentru ambasadori ai educației financiare, tabere educaționale și activități de promovare. Impactul a fost notabil: aproximativ 860 mii de persoane au fost vizate indirect, iar 82% dintre tineri au declarat că informațiile primite le-au îmbunătățit semnificativ nivelul de cunoștințe financiare.

În timp ce literatura internațională pune accent pe eficiența programelor și pe variațiile contextuale ale impactului, în Republica Moldova cercetările se concentrează mai mult pe nevoia de integrare a educației financiare în sistemul educațional și pe nivelul redus de alfabetizare în rândul consumatorilor. Pentru studenții non-economiști, unghiul de cercetare rămâne insuficient explorat, ceea ce deschide oportunități pentru studii aplicative ce pot combina cadrul teoretic existent cu inițiative practice promovate de Banca Națională a Moldovei și Ministerul Educației și Cercetării.

În pregătirea studenților non-economiști, educația financiară trebuie concepută ca un ansamblu de competențe transversale, care depășesc limitele unui domeniu profesional strict și se reflectă în mai multe dimensiuni ale vieții. Ea contribuie la gestionarea eficientă a resurselor personale prin dezvoltarea capacității de planificare și utilizare rațională a veniturilor și cheltuielilor, la integrarea pe piața muncii prin familiarizarea cu drepturile și obligațiile salariale, precum și cu mecanismele de administrare a contractelor și beneficiilor sociale, dar și la implicarea responsabilă în viața socială și civică prin consolidarea capacității de a lua decizii economice.

Astfel, educația financiară nu se reduce la dimensiunea cognitivă (cunoștințe teoretice), ci integrează și o dimensiune practică (abilități aplicative) și una comportamentală (comportamente responsabile). Din această perspectivă, ea se conturează drept un element imperios al formării multidisciplinare în mediul universitar.

Relevanța educației financiare pentru studenții non-economiști și integrarea educației financiare în programele de studii non-economice răspunde unor nevoi specifice și are un impact multidimensional, atât asupra

formării profesionale, cât și asupra vieții personale a studenților. În contextul actual, în care 26% dintre tinerii de 15 ani la nivel internațional nu ating nivelul minim de competență financiară, devine evident că deficitul de alfabetizare financiară persistă și în rândul populației universitare, inclusiv al studenților din domenii non-economice.

Studenții la drept trebuie să înțeleagă implicațiile financiare ale legislației și contractelor. Litigiile comerciale, fiscalitatea și contractele de muncă implică adesea noțiuni financiare complexe. Lipsa de cunoștințe în acest domeniu poate duce la interpretări eronate sau la dificultăți în aplicarea corectă a normelor juridice. De exemplu, un jurist care nu cunoaște mecanismele dobânzii compuse sau ale ratelor de creditare poate întâmpina dificultăți în redactarea și negocierea contractelor bancare. Prin urmare, educația financiară devine un suport pentru competențele profesionale și o garanție a calității actului juridic.

Studenții la medicină se confruntă cu un alt tip de provocări: înțelegerea mecanismelor de finanțare ale sistemului sanitar și gestionarea practicilor private. Datele arată că, în țările OECD, peste 40% dintre medicii tineri aleg să practice în regim privat, ceea ce presupune gestionarea unor contracte, investiții în echipamente medicale și planificarea cheltuielilor recurente. Fără cunoștințe financiare, riscul de supraîndatorare sau de gestionare defectuoasă a resurselor crește semnificativ.

Studenții la inginerie și tehnologie sunt expuși unor decizii legate de investiții, inovație și managementul proiectelor. Statisticile europene arată că aproximativ 20% dintre start-up-urile tehnologice eșuează în primii doi ani de activitate, iar una dintre cauzele majore este lipsa competențelor financiare de bază ale fondatorilor. Astfel, alfabetizarea financiară nu este doar un instrument de protecție personală, ci și o condiție pentru succesul profesional și antreprenorial.

Studenții din domeniul artelor și a altor științe întâmpină provocări specifice, precum finanțarea proiectelor culturale și sociale sau atragerea resurselor pentru ONG-uri. Studiile arată că organizațiile culturale mici depind în proporție de peste 60% de granturi și finanțări externe, ceea ce presupune o bună cunoaștere a mecanismelor de bugetare, raportare și sustenabilitate financiară. Lipsa acestor competențe poate limita accesul la resurse și poate compromite viabilitatea proiectelor.

Dincolo de nevoile specifice fiecărui domeniu, educația financiară are o funcție transversală:

- contribuie la dezvoltarea capacității de planificare personală și profesională;
- reduce vulnerabilitățile individuale la riscuri economice (supraîndatorare, fraude financiare, instabilitate economică);
- favorizează incluziunea socială și economică.

Rezultatele PISA 2022 confirmă legătura dintre alfabetizarea financiară și comportamentele responsabile: 2/3 din studenții cu performanțe ridicate sunt mai predispuși să economisească și mai puțin de jumătate sunt mai predispuși să compare prețurile.

Această corelație arată că educația financiară are efecte directe asupra modului în care tinerii își gestionează resursele și iau decizii raționale.

Pentru studenții non-economiști, educația financiară nu este doar o competență suplimentară, ci un instrument de adaptare și reziliență într-un mediu socio-economic din ce în ce mai complex. Ea sprijină profesionalizarea, responsabilitatea socială și consolidarea unei culturi financiare sustenabile, cu impact atât individual, cât și comunitar.

Concluzii

1. Educația financiară pentru studenții non-economiști este o necesitate strategică, nu o opțiune suplimentară. Ea contribuie la autonomia personală, responsabilitatea socială și dezvoltarea competențelor profesionale.
2. Datele internaționale confirmă nivelul scăzut al alfabetizării financiare, ceea ce justifică integrarea sa în programele universitare.
3. Literatura de specialitate și studiile empirice (internaționale și autohtone) demonstrează că programele de educație financiară pot avea un impact pozitiv, mai ales dacă sunt susținute prin politici coerente.
4. În Republica Moldova, inițiativele instituționale și academice constituie un cadru favorabil, dar este nevoie de o consolidare curriculară sistemică.
5. Relevanța educației financiare se manifestă transversal, având aplicabilitate în drept, medicină, inginerie, artă și alte științe, sporind reziliența economică și socială a tinerilor.

Bibliografie:

1. ARTHUR, C. (2019). „Financial literacy and entrepreneurship education: an ethics for capital or the other?" (PDF). În Saltman, Kenneth J.; Means, Alexander J. The Wiley Handbook of Global

Educational Reform. Wiley Handbooks in Education. Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell. pp. 435–465. doi:10.1002/9781119082316.ch21. ISBN 9781119083078. OCLC 1048657132
2. BECKER, G. (1964). Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. University of Chicago Press.
3. BROWN, M.; HENCHOZ, C.; SPYCHER, T. (2018). „Culture and financial literacy: Evidence from a within-country language border". Journal of Economic Behavior and Organization. 150: 62–85. doi:10.1016/j.jebo.2018.03.011
4. CAZACU, E. R. (2021). Educația financiară – dimensiuni pedagogice. Univers Pedagogic, 4(62), 45–53.
5. CIOBU, S., & IORDACHI, V. (2020). Provocări și perspective ale alfabetizării financiare în Republica Moldova. În Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii. Chișinău: ASEM.
6. Frontiers in Education (2024). Youth, money, and behavior: the impact of financial literacy programs. Frontiers in Education, 9, 1–15.
7. LUSARDI, A., & MITCHELL, O. S. (2014). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. Journal of Economic Literature, 52(1), 5–44.
8. MISTREAN, L. (2024). Financial Literacy of Banking Consumers in Moldova. In Contemporary Studies in Economic and Financial Analysis (Vol. 119, pp. 133–150). Emerald Publishing.
9. National Financial Capability Study (2024). Quantifying the Causal Effect of Financial Literacy Courses on Financial Health. NFCS Working Paper Series.
10. OECD (2023). PISA 2022 Results (Volume IV): Learning in a Financial Context. OECD Publishing.
11. OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies (2016). Disponibil: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-infe-international-survey-of-adult-financial-literacy-competencies_28b3a9c1-en.html
12. RAFINDA, A. (2020). Financial literacy of economics and non-economics students. IDEAS/RePEc. Disponibil: https://ideas.repec.org/a/eco/journ3/2020-03-6.html
13. THALER, R. H., & SUNSTEIN, C. R. (2008). Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth, and Happiness. Yale University Press.

Mulțumiri: *Rezultatele cercetărilor prezentate în acest articol au fost obținute în cadrul Subprogramului 010801„Sporirea securității ecologice și rezilienței geo-ecosistemelor la modificările actuale de mediu” și Proiectului Tinerii Cercetători 2024-2025 „Impactul schimbărilor climatice asupra gestionării resurselor de apă din Republica Moldova” cu cifrul 24.80012.7007.07TC.*